

SJEĆANJA NA PROF. DR. SC. JOSIPA KOLANOVIĆA, DJELATNIKA I RAVNATELJA HRVATSKOGA DRŽAVNOG ARHIVA

Jakov JELINČIĆ
Pazin, Istarskih narodnjaka 18
jakov.jelincic@gmail.com

UDK 930.25 Kolanović, J.
929 Kolanović J.
Stručni rad
<https://doi.org/10.31726/via.29.2>

Ovaj je tekst proizašao iz predavanja koje je održano u Velikoj dvorani Državnoga arhiva u Pazinu prigodom *Međunarodnoga dana arhiva*, 9. lipnja 2022. Posvećen je povjesničaru i arhivistu dr. sc. Josipu Kolanoviću (Zadar, 6. ožujka 1938. – Zadar, 7. svibnja 2020.), a podijeljen je u cjeline koje opisuju njegov život i djelo, na sjećanja njegovih suvremenika kao arhivskoga djelatnika i ravnatelja Hrvatskoga državnog arhiva te na osobna sjećanja autora teksta.

Ključne riječi: Josip Kolanović, 1938. – 2020., biografija, bibliografija, nekrolog.

Keywords: Josip Kolanović, 1938–2020, biography, bibliography, obituary.

Parole chiave: Josip Kolanović, 1938 – 2020, biografia, bibliografia, necrologio.

Nije lako, pa bila riječ i o članku u znanstveno-stručnom časopisu, sažeti jedan bogat, plodan i dug život poznate osobe.

Ravnateljica Državnoga arhiva u Pazinu (dalje: DAPA), Mirela Mrak Kliman, zamolila me da iznesem kratak životopis i bibliografiju o dr. sc. Josipu Kolanoviću i svoja sjećanja na njega. Naknadno razmišljajući, predložio sam joj da ću zamoliti i njegove znance i suradnike da mi dostave svoja sjećanja jer bi samo moja bila vjerojatno odviše osobna, možda i površna.

Stoga je ovaj tekst podijeljen na tri dijela: Kolanovićev život i njegovo djelo, sjećanje njegovih suvremenika kao arhivskoga djelatnika i ravnatelja Arhiva te moja sjećanja.

ŽIVOT I DJELO

One koje zanima Kolanovićev život i rad, a smatram da bi arhivske djelatnike i istraživače povijesti barem ovo potonje, njegovo životno djelo, trebalo zanimati, upućujem na opsežni rad Danijele Marjanić, više arhivistice u Hrvatskom državnom arhivu (dalje: HDA), objavljen u *Arhivskom vjesniku* iz 2013. pod naslovom »Uz 75. obljetnicu rođenja: život i djelovanje dr. Josipa Kolanovića, ravnatelja Hrvatskog državnog arhiva u miru«¹ te četiri objavljena sjećanja na Kolanovića – *In memoriam*:

¹ *Arhivski vjesnik*, god. 56, br. 1 (2013.), str. 145–172 (dalje: MARJANIĆ, »Uz 75. obljetnicu rođenja...«).

Jozo Ivanović, »*In memoriam*. Josip Kolanović (1938. – 2020.)«,² Silvija Babić, »Josip Kolanović (1938. – 2020.) In memoriam Josip Kolanović«,³ Ante Gverić, »*In memoriam* Josip Kolanović«,⁴ Mario Katić, »Josip Kolanović (1938. – 2020.)«. ⁵

Prof. dr. sc. Josip Kolanović, zaslužni djelatnik i ravnatelj HDA-a u Zagrebu, rodio se u Zadru 6. ožujka 1938., a prve svoje dječjačke godine proveo je u pitomoj Privlaci, u blizini Zadra, u kojoj je živio sa svojim roditeljima, braćom i sestrama. Ondje je završio osnovnu školu. Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju završio je u Zadru 1956. godine. Studirao je i diplomirao 1964. teologiju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Ondje je iste godine stekao licencijat teologije (ekvivalent magisteriju znanosti). Iste je godine zaređen za svećenika Zadarske nadbiskupije.

Kao energična osoba predana svakom poslu kojim se bavio i dužnosti koju je obnašao, ostavio je traga na svim područjima na kojima je djelovao. Znakovito je da je iste godine postao župnikom najprestižnije župe u Nadbiskupiji, one katedralne, Svete Stošije u Zadru. Očito su nadbiskup Mate Garković i konzultori smatrali da ovu župu mogu povjeriti mladom i obrazovanom svećeniku, vjerojatno najmlađem župniku u povijesti ove drevne biskupije i nadbiskupije.

S obzirom na to da mi je doc. dr. Ante Gverić, ravnatelj Državnoga arhiva u Zadru (dalje: DAZD) predložio da na predavanju iznesem dio njegova »*In memoriam* Josip Kolanović«, koji upravo obuhvaća njegovu kratku svećeničku službu, rado to činim:

»Prve godine svoje svećeničke službe Kolanović je proveo u ozračju Drugoga vatikanskog koncila. Otvorena duha i uma, svjestan nužnih reformi u crkvenom životu koje je Koncil omogućio, Kolanović je s nekolicinom svojih kolega svećenika, uz potporu nadbiskupa Mate Garkovića i pomoćnog biskupa Marijana Oblaka, prvih godina nakon Koncila zdušno radio na različitim područjima obnove crkvenog života u duhu koncilskog *osuvremenjivanja* (*aggiornamento*). U pastoralnom radu Kolanović se vodio načelima koje je u svojim dokumentima naznačio upravo Drugi vatikanski koncil. Promicao je novi lik svećenika i njegove uloge u Crkvi i društvu u kojem djeluje. U tom smislu za njega su tradicionalne forme ustupale mjesto evanđeoskoj neposrednosti u prenošenju Riječi Božje. U svrhu aktivnog uključivanja vjernika u život Crkve i općenito suvremene pastorizacije, nadbiskup Oblak osnovao je 1969. godine tzv. pastoralnu ekipu župâ sv. Stošije i sv. Šime u Zadru, na čelu koje je postavio mladoga i sposobnog Kolanovića. Međutim, u tim izrazito burnim i osjetljivim postkoncilskim previranjima, grupa progresivnih zadarskih svećenika, među kojima se isticao upravo Kolanović, nije našla zajednički jezik s mjesnim nadbiskupom oko određenih pitanja crkvenog života od kojih su neka bila i u suprotnosti s

² *Arhivski vjesnik*, god. 63, br. 1 (2020.), str. 359–362 (dalje: IVANOVIĆ, »*In memoriam* Josip Kolanović...«).

³ *Vjesnik dalmatinskih arhiva*, god. 1 (2020.), str. 287–294 (dalje: BABIĆ, »Josip Kolanović (1938. – 2020.)...«).

⁴ *Zadarska smotra*, god. LXX, br. 1–3 (2021.), str. 355–358 (dalje: GVERIĆ, »*In memoriam* Josip Kolanović«).

⁵ Riječ je o nekrologu u časopisu studenata povijesti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: *Pro tempore*, vol. 15 (2020.), str. 473–477.

crkvenim propisima. Rezultat tog bila je njihova sekularizacija. Tako je i Josip Kolanović 1971. napustio svećeničku službu.«⁶

Gverić očito misli na pitanje celibata (beženstva), a vjerojatno i na zahtjeve te grupe svećenika, koja je smatrala da bi svećenik, uz pastoralnu, obavljao i neku drugu, državnu službu, što nadbiskup Oblak nije mogao prihvatiti, posebno ono u svezi s pitanjem celibata, koje nije u biskupovoj nadležnosti.

Nakon napuštanja svećeničke službe Kolanović seli u Zagreb i kratko vrijeme radi u Kršćanskoj sadašnjosti. Godine 1972. zapošljava se u Arhivu Hrvatske (danas HDA) u kojem djeluje punu trideset jednu godinu. Potpuno se posvetio svom poslu, onako radišan i discipliniran kakav je uvijek bio.

Kako vas ne bih predugo zamarao, ovaj ću prvi dio prijeći letimično.

Kolanović je velik napor uložio u obrazovanje arhivskih djelatnika. Od 1986. godine sudjelovao je u izradi programa arhivistike kao dvogodišnjega studija, a kasnije u okviru Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu kao zasebnoga usmjerenja. Štoviše, od 1996. do 2005. godine djeluje na tom fakultetu kao profesor arhivistike i na dodiplomskom studiju informacijskih znanosti.

Dobio je više priznanja i odlikovanja. Red Danice Hrvatske s likom Marka Marulića za osobite zasluge u kulturi (1996. godine) te dva međunarodna priznanja za suradnju s arhivima u Francuskoj (1997. i 2004.). Grad Zadar izrazio mu je zahvalnost i na prijedlog DAZD-a dodijelio mu 2013. godine Nagradu za životno djelo Grada Zadra, kao priznanje za njegov višedesetljetni tihi znanstvenoistraživački rad.

Učinio je mnogo za ugled hrvatske arhivistike u svijetu i Hrvatske u cjelini. Bio je član Matice hrvatske i Družbe "Braća hrvatskoga zmaja".

Kao profesor i znanstvenik trudio se savjesno voditi poslijediplomande na njihovim magistarskim i doktorskim studijima te je bio mentorom na dva magistarska rada i na osam doktorskih disertacija.⁷

Pored niza istupa u tisku i ostalim javnim medijima, njegova je znanstvena i stručna bibliografija impresivna i sastoji se od:

- a) autorskih radova (knjige, poglavlja u knjigama, leksikografske natuknice) – 56
- b) izvornih znanstvenih radova – 27
- c) stručnih radova – 47
- d) ostalih radova – 3
- e) recenzija, prikaza, izvješća – 25
- f) priređivačkih i uredničkih knjiga (objavljivanje povijesnih izvora / arhivskoga gradiva) – 44
- g) ostalih priređivačkih i uredničkih radova – 8

⁶ GVERIĆ, »In memoriam Josip Kolanović«, str. 355–356.

⁷ MARJANIĆ, »Uz 75. obljetnicu rođenja...«, str. 146–147.

h) prevoditeljskih radova (prevoditelj, redaktor, urednik) – 51, dakle, ukupno 266 radova.⁸

Prof. dr. sc. Josip Kolanović

Evo nekoliko, glede arhivističke struke, njegovih kapitalnih uredničkih djela:

*Vodič Državnog arhiva u Zadru*⁹ i *Vodič Arhiva Zadarske nadbiskupije*.¹⁰

Potonji rad možemo tumačiti kao dokaz povjerenja Nadbiskupije koja mu je povjerila ovako važan zadatak, mogao bih reći – u neku ruku znak pomirbe.

Kada je nekadašnji Savez arhivskih radnika Jugoslavije odlučio tiskati ediciju »Arhivski fondovi i zbirke u SFRJ«, formirana je Savezna redakcija u koju je ušao iz Saveza društava arhivskih radnika Hrvatske Josip Kolanović, koji je redigirao svezak za SR Hrvatsku. Bio je to ogroman posao koji obuhvaća 951 stranicu.¹¹

Kolanović je također zdušno sudjelovao i u izradi *Pregleda arhivskih fondova i zbirki RH*, koji je tiskan u dva sveska. Svjetlo dana ovaj je *Pregled* ugledao 2006., kao prvi, a 2007. kao drugi svezak.¹² Prvi svezak obuhvaća sve

arhivske fondove u arhivima i drugim ustanovama RH i sadrži 1300 stranica, a drugi sadrži Kazala i Bibliografiju i ima 1256 stranica. U oba se sveska navode kao suradnice Iva Grdinić, Branka Poropat i Tajana Ujčić, arhivistice i ravnateljica DAPA-e.

Zajedno sa slovenskim stručnjakom Janezom Šumradom uredio je Kolanović i *Vodič* kroz arhivsku građu *Napoleon i njegova uprava na istočnoj obali Jadrana i na području istočnih Alpa 1806 – 1814*.¹³ Knjiga sadrži 1078 stranica, a meni je pripala čast napisati onaj dio koji se odnosi na DAPA-u.

⁸ Isto, str. 156–171.

⁹ Josip KOLANOVIĆ (ur.), *Vodič Državnog arhiva u Zadru*, sv. 1, DAZD, Zadar, 2014., str. 786; sv. 2, str. 703.

¹⁰ Josip KOLANOVIĆ – Oliver MODRIĆ, *Vodič Arhiva Zadarske nadbiskupije*, DAZD – Zadarska nadbiskupija, Zadar, 2013., str. 206.

¹¹ Josip KOLANOVIĆ (redaktor), *Arhivski fondovi i zbirke u arhivima i arhivskim odjelima u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj*, u: *Arhivski fondovi i zbirke u arhivima i arhivskim odjelima u SFRJ*, sv. 1, Savez arhivskih radnika Jugoslavije, Beograd, 1984.

¹² *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*, HDA, sv. 1, Zagreb, 2006., i sv. 2, Zagreb, 2007. Djelo je 2007. objavljeno i u digitalnom/elektroničkom izdanju, koje je uredila Vlatka Lemić.

¹³ Josip KOLANOVIĆ – Janez ŠUMRADA (ur.), *Napoleon et son administration en Adriatique orientale et dans les Alpes de l'est 1806-1814.: guide des sources / Napoleon i njegova uprava na istočnoj obali Jadrana i na području istočnih Alpa 1806. – 1814.: arhivski vodič / Napoleon in njegova uprava ob vzhodnem Jadranu in na ozemlju vzhodnih Alp 1806-1814.: arhivski vodnik / Napoleone e la sua ammini-*

Djelatnici Arhiva sigurno već poznaju barem neke radove doktora Kolanovića, a lako će u bogatoj Knjižnici DAPA-e naći podatke o njemu i njegovu radu u stručnoj i znanstvenoj literaturi.

SJEĆANJA SURADNIKA I POZNAVATELJA

Zvonimir Baričević¹⁴

Doprinosa Josipa Kolanovića dopunskom, zaštitnom i sigurnosnom snimanju arhivskoga gradiva te prikupljanju, obradi i zaštiti te digitalizaciji fotografija.

U svoja tri uzastopna mandata ravnatelja Hrvatskoga državnog arhiva arhivski savjetnik dr. sc. Josip Kolanović uz opću je skrb o dobrobiti arhivske službe u RH pokazao primjeren interes i za nekonvencionalno arhivsko gradivo. Na taj je način pokazao razumijevanje i ispravno vrednovanje nadolazećih suvremenih tehnologija zapisa i medija na kojima se oni pohranjuju.

U njegovu je mandatu arhivska služba prednjačila u spomenutoj djelatnosti unutar AKM (arhivi, knjižnice, muzeji) zajednice. Spomenimo se samo najznačajnijih projekata, kao što su mikrofilmiranje crkvenih matičnih knjiga, dopunsko snimanje Franciskanskoga katastra, zaštitno snimanje i sigurnosno kopiranje brojnih fondova i zbirki iz Hrvatskoga državnog arhiva, ali i poticanje navedenoga u fotolaboratorijima područnih državnih arhiva u Dubrovniku, Pazinu, Rijeci i Zadru. Istovremeno je fototeka HDA-a umnogostručena Fondom fotografija Agencije za fotodokumentaciju, kao i Zbirkom fotografija Službe državne sigurnosti, koja je tim činom postala dostupna javnosti.

U svako od značajnih unapređenja dr. Kolanović ulagao je cijeloga sebe, svoje znanje, ali i autoritet što ga je uživao u međunarodnoj arhivskoj zajednici. Istovremeno nije štedio ni na obrazovanju ljudskih resursa koji su primjenjivali novonabavljena suvremena sredstva, bilo dostupnošću suvremene literature, kojoj je u to vrijeme bio ograničen pristup, bilo sudjelovanjem na domaćim i međunarodnim skupovima. Neposrednim uvidom u rad nacionalnih arhiva mnogih europskih zemalja (Češka, Slovačka, Mađarska, Italija, Francuska, Španjolska, Austrija...) moglo se zaključiti da Hrvatska ne prati nego u mnogim segmentima i prednjači u primjeni najsuvremenijih tehnoloških rješenja.

Konačno recimo da su njegova neiscrpna energija i pozitivan duh kojim je zračio, kao i neiscrpna energija koju je posjedovao, ostavili dugoročan trag u cjelokupnoj arhivskoj zajednici, a osobito na one koji su imali privilegij biti njegovim neposrednim suradnicima.

strazione sulla sponda orientale dell'Adriatico e nelle alpi orientali 1806-1814: guida alle fonti / Napoleon und seine Verwaltung im oestlichen Adria- und Alpenraum 1806-1814: ein Fuehrer zu den Quellen, HDA, Zagreb, 2005.

¹⁴ Pročelnik Središnjega fotolaboratorija i voditelj matične službe za snimanje arhivskoga gradiva pri HDA-u u miru.

Jozo Ivanović¹⁵

»Josip Kolanović objavio je preko dvjesto znanstvenih i stručnih radova, poglavlja u knjigama, prikaza i drugih radova... Znanstveni i stručni rad Josipa Kolanovića presudno je utjecao na razvitak arhivske djelatnosti u Hrvatskoj na prijelazu stoljeća te je ostavio dubok trag u hrvatskoj historiografiji. Djelatnici Hrvatskoga državnoga arhiva pamtit će ga kao osobu koja je u čitavom svom radnom vijeku ulagala neizmjernu energiju i strast u posao kojim se bavi, osobito u afirmiraju arhiva i arhivistike u društvu, te motivirala druge da pristupaju na isti način.«¹⁶

Silvija Babić¹⁷

Čini mi se da je način na koji je on djelovao na svoje kolege u svome mandatu i na neki ih način stručno oblikovao, najbolje opisao današnji pomoćnik ravnatelja HDA-a dr. sc. Jozo Ivanović, koji i sam pripada u potonju skupinu, a čije ću riječi parafrazirati: »U Arhivu (HDA, J. J.) se i danas lako prepoznaju ljudi koje je u stručnom smislu oblikovao Josip Kolanović jer oni su jednostavno na drugačiji način posvećeni tome što u ovoj ustanovi rade.«¹⁸

Miljenko Pandžić¹⁹

Smatram uputnim spomenuti dva Pandžićeva sjećanja, koja pokazuju Kolanovićevo profesionalno poštenje:

Kada su on i Kolanović bili u Kriegersarhivu u Beču, u svezi s povratom hrvatskoga, tada jugoslavenskog gradiva, iz Austrije, Kolanović je ustanovio da nekoliko dokumenata, koje su već bili preuzeli, po načelu provenijencije ipak pripadaju Austriji. Na sjednici povjerenstava predali su ih domaćinima. Austrijanci su«, kako navodi Pandžić, »bili uistinu zabezegnuti«.

Drugi slučaj: kako bi pomogao Židovima pri istraživanju gradiva o njihovim progonima i popisivanju židovske imovine u NDH, dao je presnimiti cjelokupnu dokumentaciju na mikrofilm i sve je to darovao Muzeju Židova u Washingtonu. Bili su uistinu ugodno iznenađeni.

¹⁵ Doktor znanosti, arhivski savjetnik, pomoćnik ravnatelja HDA.

¹⁶ Preuzeto iz: IVANOVIĆ, »In memoriam Josip Kolanović...«, str. 362.

¹⁷ Doktorica znanosti, arhivska savjetnica, HDA.

¹⁸ Preuzeto iz: BABIĆ, »Josip Kolanović (1938. – 2020.)...«, str. 294.

¹⁹ Magistar znanosti, arhivski savjetnik u miru.

Tatjana Mušnjak²⁰

Dr. sc. Josipa Kolanovića i mene povezivala je dugogodišnja suradnja tijekom koje smo se trudili i stvorili dobar i uspješan Središnji laboratorij za konzervaciju i restauraciju Hrvatskoga državnog arhiva. Njegov je doprinos tom zajedničkom cilju bio neizmjeran i uvijek ću ga pamtili po tome koliko se veselio svakom uspjehu našega laboratorija.

Zahvaljujući njegovoj podršci i razumijevanju uređen je novi prostor Središnjega laboratorija za konzervaciju i restauraciju u zgradi HDA-a na Marulićevu trgu, koji je opremljen suvremenom opremom za konzerviranje i restauriranje arhivskoga gradiva i u kojem su omogućene i neke nove funkcije, posebno znanstveno-istraživački rad na području konzerviranja i restauriranja te zaštite arhivskoga gradiva.

Istaknula bih još da je educiranju zaposlenika ne samo HDA-a nego i ostalih arhiva i pismohrana posvećivao izuzetnu pozornost, a pristupao je tome sustavno i ozbiljno kao veliki stručnjak koji voli i cijeni posao koji radi.

Ljubav prema arhivskoj struci uspješno je prenosio i na svoje suradnike, a svoje je znanje nesebično dijelio sa svojim kolegama.

Ornata Tadin²¹

Nema puno ljudi koje susretnete u životu, a za koje steknete dojam da imaju neki poseban dar sagledavanja, razumijevanja, žustroga pronicanja u stvari, gotovo, kako bi se znanstvenofantastičnim rječnikom reklo, kao da su iz neke druge dimenzije. A nerijetko sam upravo tako u poslu doživljavala dr. Kolanovića.

Savršeno je razaznavao tekst u notarskim zapisima i kada je rukopis bio neuredan i tinta mjestimice izbljedjela, nevjerojatnom brzinom uočavao je sadržajne cjeline, pamtio i povezivao dokumente i signature u ispremiješanu arhivskom gradivu vlastelinstava Zrinskih i Frankopana, u najvećoj mjeri pisanom njemačkom goticom ... Glagoljske isprave i rukopisi u HDA-u, kao i rukopisi i isprave HDA-a pisani bosančicom dobili su regeste zahvaljujući njemu, a njegov su rad i opisi grbova na hrvatskom jeziku uz faksimil *Grbovnika* obitelji Korjenić-Neorić, u knjizi Ive Banca *Grbovi: biljezi identiteta*, pa ga je poznavanje grboslovlja dovelo kasnije i do sudjelovanja u radu Povjerenstva za davanje mišljenja u postupku odobravanja grba i zastave jedinicama lokalne samouprave i jedinicama područne (regionalne) samouprave pri Ministarstvu pravosuđa, uprave i lokalne samouprave.

Njegovu je izuzetnost zasigurno prepoznao i dr. Stjepan Antoljak, koji je u prvim godinama moga rada u HDA-u gotovo svako jutro, prije odlaska u Čitaonicu, navratio na čašicu razgovora s dr. Kolanovićem, prebirući po nekim aktualnostima ili dotičući se različitih tema iz povijesti ili svakodnevice... Poveznica je, dakako, osim povijesti,

²⁰ Magistrica znanosti, pročelnica Središnjega laboratorija za konzervaciju i restauraciju i pomoćnica ravnatelja HDA-a za zaštitu arhivskoga gradiva u miru.

²¹ Arhivist specijalist u Središnjem fotolaboratoriju – Odsjek Mikroteke i fototeke HDA.

arhiva i pomoćnih povijesnih znanosti, bio i sam Zadar, gdje je prof. Antoljak poslije II. svjetskog rata bio ravnatelj Državnog arhiva, a onda 70-ih godina prošloga stoljeća i profesor na tamošnjem Filozofskom fakultetu, gdje je na njegov poticaj pokrenut u to doba i poslijediplomski studij pomoćnih povijesnih znanosti na kojem je dr. Kolanović magistrirao.

Tajana Ujčić²²

Dr. sc. Josipa Kolanovića i mene povezivala je dugogodišnja suradnja tijekom koje smo se trudili i poboljšali dobar i uspješan Središnji laboratorij za konzervaciju i restauraciju.

Josipa Kolanovića pamtim za prepunim radnim stolom u Hrvatskom državnom arhivu za kojim sam ga i upoznala. Bio mi je mentor na stručnom ispitu. Prije nego smo se upoznali, Jakov Jelinčić, moj ravnatelj i Kolanovićeve prijatelj, upozorio me da je zahtjevan i strog te molio da odustanem od promjena za fond Općine Labin za vrijeme mletačke uprave. Suprotno naputku iznijela sam argumentirane prijedloge, a Kolanović ih je prokomentirao i prihvatio. Dugo smo razgovarali o istarskim arhivskim temama, a zatim je pozvao kolege da mi pokažu spremišta, restauratorski laboratorij i fonoteku.

Dalje smo se redovito susretali na radnim sastancima i stručnim skupinama te intenzivno surađivali na *Pregledu arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*. Zbog *Pregleda* se u pazinskom arhivu probdijelo i nekoliko noći.

Da pokažem i njegovu vedriju stranu, Josipa Kolanovića pamtim i kako, na jednoj od legendarnih fešti za zatvaranje savjetovanja, pleše s Lucijanom Duranti, međunarodnom arhivističkom ikonom s prijelaza 20. u 21. stoljeće.

Ne sjećam se na kojem smo projektu tada surađivali, a naš posljednji sastanak, kojemu smo prisustvovala kolegica Branka Poropat i ja, održan je na hodniku *Thalassoterapije* u Opatiji.²³

Dopisivali smo se na temu restitucije i kada smo oboje bili izvan arhivskoga sustava.

S vremenskim odmakom arhivsko šegrtovanje uz Kolanovića dobiva dublje, formativno značenje. Sa sigurnošću ne bih znala odrediti što su bile odlike njegove generacije, a što njegove osobnosti, ali na nove je generacije prenosio dostojanstvo struke, poticao nas da pratimo međunarodnu arhivističku scenu i budemo njen dio, a nove spoznaje primjenjujemo na našim lokalnim fondovima i zbirkama – povijesnim izvorima. Pokazivao je kako arhivistika mora biti normirana i pouzdana, ali može biti i kreativna i životopisna.

Ukratko, bio je svestran i posvećen poslu, cijenjen i uvažavan u međunarodnim arhivskim krugovima, što nije bilo jednostavno pratiti.

²² Ravnateljica DAPA-e (2003. – 2007.).

²³ Ovdje bih želio dodati da sam i ja iskoristio njegov boravak u opatijskoj klinici kako bih ga posjetio. Zaželio je vidjeti moj rad na Statutu Dvigrada. Susreli smo se ondje triput i dao mi je nekoliko vrijednih informacija i ispravaka. J. J.

Ante Gverić²⁴

Profesora Kolanovića upoznao sam 2001. godine na prijamnom ispitu za studij Arhivistike na Odjelu za informacijske znanosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Na tome je studiju predavao kolegij Arhivistika. Osim ogromna znanja, njegova su predavanja bila protkana strašću prema arhivskom gradivu kao vrelu za povijesna istraživanja. Nakon svih proteklih godina ostao mi je upečatljiv dojam koji nam je prenio kao studentima, a to je da arhivi i arhivsko gradivo nisu statične i „mrtve” stvari već, naprotiv, jedan dinamičan i živ organizam s nevjerojatnim potencijalom.

Kad sam 2012. godine došao na mjesto ravnatelja zadarskoga arhiva, i na taj način postao dio arhivske zajednice, prof. Kolanović davao mi je gotovo bezrezervnu potporu. Tada, kao umirovljenik, zdušno je radio na kapitalnom djelu Vodiča kroz fondove i zbirke Arhiva Zadarske nadbiskupije i DAZD-a. Osjećao sam da je taj posao doživljavao kao određeni „dug” svome rodnom kraju i svome gradu u kojem se školovao i u kojem je proveo svoje mlade, burne godine svećeničke službe. U njegovim umirovljeničkim, ali radnim dolascima u naš arhiv imao sam prilike više puta s njime razgovarati ne samo o stručnim temama. Imao je potrebu, koju sam i ja rado prihvatio, razgovarati o graničnim pitanjima koja si svaki čovjek postavlja: o životu, smrti, o smislu... Sjećanja na te razgovore i susrete, kao i na njegovo podnošenje teškoća koje su došle s njegovom bolešću, ono je najvrjednije što mi je ostalo kao sjećanje na njega.

Ivica Mataija²⁵

Dr. Josipa Kolanovića upoznao sam krajem devedesetih godina 20. stoljeća kad je ponovno, nakon više desetljeća, zaživjela ideja o potrebi osnutka arhivske ustanove u Lici. Njegova je potpora tom nastojanju bila iznimno važna, poglavito u kontekstu oblikovanja nove mreže hrvatskih arhivskih ustanova koju je tada oblikovalo Ministarstvo kulture uz stručnu potporu Hrvatskoga državnog arhiva i Hrvatskoga arhivskog vijeća. Osnutak Državnoga arhiva u Gospiću, počeci njegova rada, stručno osposobljavanje djelatnika, proces opremanja i preuzimanja gradiva odvijao se u stalnoj koordinaciji s dr. Kolanovićem koji je kao ravnatelj Hrvatskoga državnog arhiva, svojim iznimnim znanjem i predanošću arhivistici i arhivskoj struci, bio neponovljiv autoritet čiji su stručni i znanstveni stavovi u tom razdoblju presudno utjecali na položaj i razvitak hrvatske arhivističke teorije i prakse.

Marina Grgičević²⁶

Spomen imena prof. dr. sc. Kolanovića u svakome tko se bavi arhivistikom, izaziva duboko strahopoštovanje, bilo da ga pamti kao predavača, ispitivača ili mentora.

²⁴ Docent doktor znanosti, ravnatelj DAZD-a.

²⁵ Doktor znanosti, ravnatelj Državnoga arhiva u Gospiću.

²⁶ Ravnateljica Državnoga arhiva u Splitu.

Troje arhivista Državnoga arhiva u Splitu pamti ga kao mentora u izradi pisanoga rada kod polaganja stručnoga ispita za zvanje arhivist.

Stručni proboj u svijet arhivistike prva je napravila kolegica Gordana Tvrdić. U prvom je susretu uslijedilo prvo obrazloženje prof. Kolanovića kako je nemoguće biti arhivist bez savršena poznavanja latinskoga jezika. Nakon početnoga očaja, uzastopnih dogovora i prepravljnja teksta, Gordana je napisala vrijedan i danas često korišten sumarni inventar za fond HR-DAST-58, I. gimnazija Split, i uspješno položila stručni ispit 1988. godine.

Druga sam bila ja, Marina Grgičević. Još i danas čuvam ogledni primjerak moga stručnog rada, premreženoga strelicama, komentarima i iskrižanim dijelovima rečenica, iz kojega je 1998. godine nastao sumarni inventar za fond HR-DAST-87, Javna dobrotvornost – Split.

Kolega Ivan Trogrlić 2005. godine napisao je stručni rad Elementi normiranog zapisa pravosudnih tijela u Hrvatskoj u razdoblju od 1945. do 2002. Uz male ispravke, sve je bilo po ukusu prof. Kolanovića. Ovaj je stručni rad objavljen kao cjelina u časopisu Građa i prilozi za povijest Dalmacije, br. 26 (2016.).

Bez obzira na različita iskustva i sjećanja na dane polaganja stručnoga ispita, sve troje pamtimo prof. dr. sc. Josipa Kolanovića kao izuzetna stručnjaka, iskrena, korektna i vrijedna čovjeka.

Vida Pavliček²⁷

Profesora Josipa Kolanovića poznavala sam kao dugogodišnjega ravnatelja Hrvatskoga državnog arhiva, kao glavnoga i odgovornog urednika edicije Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske u pripremi na kojima sam s njime surađivala kao izvršna urednica, kao mentora svoje doktorske disertacije „Arhivsko gradivo terezijanske urbarijalne regulacije Varaždinske županije“, a ponajviše kao dobrohotna kolegu čiji mi je savjet i dobronamjerna kritika u radu i životu puno vrijedila.

Doživljavala sam ga prije svega kao uvjerenoga arhivista koji je duboko vjerovao u kulturnu, upravnu, općedruštvenu, pa i političku važnost i vrijednost arhivskoga gradiva. Stoga je cjelokupna njegova profesionalna aktivnost bila usmjerena boljoj fizičkoj i intelektualnoj zaštiti arhivskoga gradiva s jedne strane i ostvarivanju njegove što bolje dostupnosti korisnicima u njihovu stručnom i znanstvenom radu, a i svakodnevnim privatnim i javnim potrebama, s druge strane.

Može se reći da se ovaj temeljni stav ogledao u nastojanjima na unapređenju arhivske službe i arhivistike kao znanosti.

I u jednom i u drugom području nastupao je kao osoba s vizijom. Arhivsku je službu doživljavao kao jedinstveno tijelo koje samo u zajedničkom djelovanju uključenih ustanova može najbolje ostvariti svoje zadaće.

²⁷ Doktorica znanosti, djelatna arhivska savjetnica i bivša ravnateljica Državnoga arhiva u Varaždinu.

Po mojem je mišljenju arhivistiku doživljavao kao samostalnu znanost koja treba objedinjavati postupke s arhivskim gradivom u svim baštinskim ustanovama, kao i s onima usmjerenim prema arhivskom gradivu u nastajanju. Svi su ti postupci trebali biti jasan, brz i pregledan put do točne informacije. U tom je smislu radio na standardizaciji pojmova i postupaka, primjeni međunarodnih normi, ali i poštovanju vlastitih pravila i dostignuća.

Svojim je razmišljanjem i stavovima u svezi s arhivistikom utjecao na razvoj cijele jedne generacije arhivskih znanstvenika i stručnjaka.

Doživljavala sam ga kao klasičnoga intelektualca i erudita.

Nataša Bajić Žarko²⁸

Josip Kolanović, naš ugledan i izvrstan arhivist i arhivski savjetnik, kao ravnatelj HDA-a bio je nadležan za napredak svih državnih arhiva u Hrvatskoj. Svima s kojima je surađivao prenio je ljubav prema arhivistici.

Bio je izuzetan čovjek, široke naobrazbe.

Mnogim je stručnim djelatnicima i znanstvenicima utabao staze za daljnji rad na arhivističkom području, a arhive i arhivsku znanost podignuo je na visoku ljestvicu.

Neven Budak²⁹

Josipa Kolanovića pamtim najviše iz vremena dok je radio u Hrvatskom državnom arhivu, ali imali smo prilike susretati se i kasnije. Uvijek je bio vrlo ljubazan, spreman na razgovor i pomoć. Nismo se družili privatno, ali je naš profesionalni odnos bio srdačan. Struku kojom se bavim, zadužio je svojim istraživanjem šibenske povijesti.

MOJA SJEĆANJA

Kolanović je maturirao u Zadru, kao i ja, ali on je maturirao dvije godine ranije jer smo obojica bili »ratna djeca«. On je dva razreda položio u jednoj godini, a ja sam na svom otoku završio peti razred osnovne škole, a onda u Splitu opet započeo s prvim razredom klasične gimnazije, danas peti razred osnovne škole. Kako je sjemenišna gimnazija u Splitu bila zatvorena 1956. godine, nakon montiranoga procesa ja sam otišao u Zadar i samo čuo za nekoliko izvrsnih bivših maturanata, među kojima je odskakao Josip Kolanović.

Upoznao sam ga tek 1972. godine kod zajedničkoga prijatelja i kolege Miljenka Pandžića. Zajedno smo ga, koliko smo to mogli, kao mladi arhivisti pripremali za razgovor s velikim direktorom Arhiva Hrvatske (današnjeg HDA) Bernardom Stullijem. Naime, nije se samo tako zapošljavalo kod Stullija. Znali smo da će razgovor uspješno apsolvirati, ali nismo znali kako će Stulli reagirati na činjenicu da je Bepo ranije bio svećenik, a Stulli

²⁸ Doktorica znanosti, bivša ravnateljica Državnoga arhiva u Splitu.

²⁹ Redoviti profesor u trajnom zvanju, doktor znanosti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.

je bio, danas bismo rekli, izraziti ljevičar i uvjereni član Komunističke partije Jugoslavije. No strah je bio izlišan jer je Stulli odmah prepoznao Kolanovićev talent i ovaj je ubrzo postao jedan od Stullijevih glavnih stupova. Treba također reći da je Stulli imao u svojoj »ekipi« dvojicu svećenika, koji su i dalje obavljali svoju službu, a u Arhivu su djelovali kao arhivisti za crkveno gradivo, prof. dr. sc. Josipa Buturca i Metoda Hrga. Vrlo je cijenio biskupa Dragutina Nežića i monsinjora Ivana Graha, koji je odličnom ocjenom položio tada vrlo zahtjevan stručni ispit i bio vanjski suradnik našega arhiva u Pazinu.

Suradivao sam s Kolanovićem kao starijim kolegom, ali naša prava suradnja započela je tek 1991. godine kada je on postao ravnateljem Državnoga arhiva RH, a ja ravnateljem DAPA-e. On je svim ravnateljima bio nadređen u stručnom smislu. Obojica smo tajnim glasovanjem na skupštini Društva arhivskih radnika Hrvatske bili izabrani u Arhivski savjet Hrvatske pri Ministarstvu kulture.

Nadovezujući se na sjećanja dr. sc. Gverića, čini mi se uputnim iznijeti sljedeća zapažanja.

Prigodom obilježavanja sedamnaest stoljeća zadarske Crkve održan je od 16. do 18. studenoga 2004. *Znanstveni skup o 1700. obljetnici mučeništva sv. Stošije (Anastazije)*. Bio sam počašćen pozivom Organizacijskoga odbora Skupa, točnije svoga kolege i prijatelja iz gimnazijskih dana, nadbiskupa Ivana Prende, održati izlaganje na odabranu temu, tim prije što sam dvije godine bio đak zadarskoga sjemeništa, gdje sam i maturirao. Uzeo sam temu »Veze Zadarske nadbiskupije i Porečko-pulske biskupije na temelju dokumenata Biskupijskoga arhiva u Poreču«. Bilo je to godinu dana nakon moga odlaska u mirovinu i imao sam vremena, a kao član tročlane Komisije za arhivsko gradivo Porečke i Pulske biskupije, i neograničene mogućnosti istraživanja. Moje je izlaganje objavljeno u II. svesku *Zbornika*.³⁰

Na tom su skupu bila ukupno trideset tri predavanja. Jedno je, uz ostale, držao umirovljeni nadbiskup Marijan Oblak, a jedno dr. Kolanović. Već je to bio znak da su se odnosi počeli odmrvzavati. Nadbiskup je govorio o temi »Povijest Zadarske nadbiskupije od 1948. do početka 21. stoljeća«, a Kolanović je izabrao stariju, ali vrlo zanimljivu temu »Zadarska nadbiskupija prema izvješćima „ad limina“ 1599. – 1797.«.³¹ Kolanović je sa zanimanjem slušao nadbiskupovo, a nadbiskup Kolanovićevo izlaganje.

Ne sjećam se točno o čemu je nadbiskup govorio. Je li se točno dotakao tzv. zadarskoga slučaja (jer je svatko od nas govorio do 20 minuta), ali o tome, uz ostalo, piše u svom priopćenju u *Zborniku*: »Nažalost, u našoj Nadbiskupiji od 1969. do 1971. godine svećeničku

³⁰ Usp. Livio MARIJAN (ur.), *Od pada Mletačke Republike do pohoda pape Ivana Pavla II.*, u: sv. 2 (dalje: MARIJAN (ur.), *Od pada Mletačke Republike...*), *Sedamnaest stoljeća zadarske Crkve: Zbornik radova sa znanstvenog skupa o 1700. obljetnici mučeništva sv. Stošije (Anastazije)*, Zadar, 16. – 18. studenoga 2004., Zadarska nadbiskupija – Sveučilište u Zadru, Zadar, 2013., str. 165–178.

³¹ Josip KOLANOVIĆ, »Zadarska nadbiskupija prema izvješćima „ad limina“ 1599. – 1797.«, u: Livio MARIJAN (ur.), *Od ranokršćanskog razdoblja do pada Mletačke Republike*, sv. 1, *Zbornik radova znanstvenog skupa o 1700. obljetnici mučeništva sv. Stošije (Anastazije)* 16. – 18. studenog 2004., Zadarska nadbiskupija – Sveučilište u Zadru, Zadar, 2010., str. 379–413; Marijan OBLAK, »Razdoblje povijesti Nadbiskupije zadarske od 1948. godine do početka 21. stoljeća« (dalje: OBLAK, »Razdoblje povijesti...«), u: MARIJAN (ur.), *Od pada Mletačke Republike...*, str. 256–439.

službu napustili su brojni mladi svećenici ... Istine radi, važno je napomenuti da nijedan od naših otpalih svećenika nije nakon napuštanja svećeničke službe djelovao protucrkveno.«³²

Za nas koji smo, gotovo iz dana u dan, pratili ovaj slučaj, a koji smo bili i ostali »blizu« Crkvi, bio je to velik udarac, ali, koliko mi je poznato, nismo osuđivali svoje bivše gimnazijske kolege. Treba također reći da se, uglavnom, radilo o najjačim intelektualcima u zadarskom prezbiteriju. Mnogi su od njih kasnije ostvarili velike znanstvene, stručne ili političke karijere. Spominjem samo trojicu mojih kolega, od kojih je Josip Stipanov bio ravnatelj Sveučilišne knjižnice u Zagrebu, Josip Balabanić, prof. dr. prirodnih znanosti, znanstveni i muzejski savjetnik, ali i član suradnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (dalje HAZU) te Miljenko Žagar, nakladnik i političar, prvi glavni tajnik Hrvatske demokratske zajednice, saborski zastupnik, veleposlanik RH u Sloveniji i direktor Školske knjige.

Vraćam se na Simpozij. Održan je u prostorijama Filozofskoga fakulteta i mnogi bi od nas u stanci prošetali uz obližnju živopisnu morsku obalu. Jednom sam zгодом vidio da u mojoj blizini šeću nadbiskup mons. Oblak i Kolanović. Pristupio sam im i, onako u šali primijetio, da mi je jako drago kako njih dvojica prijateljski komuniciraju. Nadbiskup mi je odgovorio da to i inače rade. Bio sam vrlo sretan jer sam znao da su odnosi između ova dva vrlo čovjeka bili zategnuti.

Oblak je bio pravi intelektualac, inače profesor hrvatskoga i francuskog jezika i književnosti, i imponirale su mu ambicije mladih svećenika, ali je nakraju ipak uvidio da je sve otišlo predaleko i morao je reagirati. Vjerojatno se pitao koliko je u tome i njegov dio krivnje što nije na vrijeme pokušao neke stvari prelomiti. Oblak je bio vrlo oštrouman, međutim, to mu nije smetalo da u isto vrijeme bude ono što je i bio: vjernik, svećenik i biskup Katoličke Crkve. Ono što je govorio, to je i živio. U već navedenom priopćenju piše: »Svjestan sam da ću na Božji sud doći s nezacjeljenom ranom naših svećenika koji su napustili svećeničku službu. Preuzimam pred Bogom i svojim vjerničkim pukom Crkve zadarske odgovornost što se u tim teškim prilikama nisam znao bolje snaći i bolje služiti svojoj Nadbiskupiji i spasiti barem nekoga od otpalih svećenika.«³³ Vjernik ovu izjavu može dobro razumjeti i valorizirati.

Oblaka je naslijedio nadbiskup Ivan Prenda, a nakon njegove iznenadne i prerane smrti na čelo ove drevne nadbiskupije došao je nadbiskup Želimir Puljić. Činjenica da je on napisao predgovor Kolanovićeve *Vodiča Arhiva Zadarske nadbiskupije*,³⁴ dokaz je povjerenja ovoga nadbiskupa, ljubitelja arhiva i knjižnica u bivšeg svećenika Josipa Kolanovića, koji se od Crkve, posebno one zadarske, nikada i nije udaljio.

Dopustite mi jednu osobnu digresiju: mons. Oblak, prije nego je postao pomoćni zadarski biskup, bio mi je odgojitelj. Bio je vrlo strog. Nekoliko sam se puta s njime sukobio i mogao sam »izletjeti« iz Sjemeništa. Zanimljivo je, međutim, da sam s njime i upravo s nekoliko najstrožih nastavnika i profesora ostao baš prijatelj i posjećivao ih do kraja nji-

³² OBLAK, »Razdoblje povijesti...«, str. 293.

³³ *Na ist. mj.*

³⁴ V. gore bilj. 10.

hova duga života. Baš njemu sam do zadnje godine njegova života (umro je u 89. godini) svakog 8. prosinca čestitao rođendan i imendan. Uvijek je bio iskreno uzbuđen. Budući da je inače bio vrlo ugladen (baš onako »francuski«), uvijek bi rekao, također i kada smo se susretali: »Gospodine profesore!« Eto, nikada ne znamo što će se dogoditi kada sazrijemo i shvatimo da su nam možda najviše dobra željeli oni koji su bili najstroži.

Kolanovića sam bolje upoznao pri dvama petnaestodnevnim boravcima u Državnom arhivu u Veneciji (*Archivio di Stato di Venezia*) 1989. i 1990. godine na temelju razmjene između Italije i Jugoslavije. Nevjerojatno je s kolikom nas je pažnjom i, rekao bih, poštovanjem, primila ravnateljica, grofica Maria Francesca Tiepolo (gospođa aristokratskoga ponašanja). To se poštovanje sigurno odnosilo na Kolanovića, koji tada još nije bio ravnatelj, ali je bio poznat i cijenjen u svim viđenijim arhivima Europe i Amerike. Bio je užitak s njime raditi na identificiranju arhivskoga gradiva koje se odnosi na Hrvatsku ili u njemu ima poneki podatak o našem području.

Posebno nam je ostao u sjećanju prvi boravak. Grofica nas je primila, zaželjela nam uspješan rad, ali ubrzo je uslijedio šok, tek što smo otvorili kutije s arhivskim gradivom, dolazi dežurni i kaže da moramo napustiti Arhiv jer počinje štrajk... Pomislili smo, onako naivno, pa mi smo ovdje službeno. To nije upalilo, a ni ravnateljica nije ništa mogla. Sindikati su sindikati... Pitamo dežurnoga što ćemo sada, a on odgovara: »Potete passeggiare per la città.« Da, ali nismo mi došli *passeggiare* nego *lavorare*. Ništa nije pomoglo, ali ipak smo, zahvaljujući Kolanoviću, posjetili neke kulturne ustanove i tako ispunili dan. Ostali su dani protekli radno i bez štrajka.

Sjećam se da smo tih dana, možda baš toga dana, sreli mladu diplomiranu pravnicu, inače klasičarku, Nella Lonza, danas redovitu članicu HAZU-a, s kojom plodno surađujem na izdavanjima istarskih statuta. Vratili smo se, on u Zagreb, ja u Pazin, napisali izvješće i popis sadržaja i signatura i tako je završio taj studijski boravak.

Sljedeće godine – opet Arhiv u Veneciji i opet *show*: idemo u upravu po novac na koji imamo pravo kao članovi izaslanstva, a gospođa će nama: »Per oggi ci hanno mandato da Roma i soldi per una persona sola. Domani riceveremo per l'altro.« Mislim: ja imam nešto lira kod sebe, Bepo nema! Pa joj odgovaram: »Va bene, Signora, dia i soldi al Professor Kolanović.« No nama je bilo važno da u tih dvanaest radnih dana nije više bilo *dovete passeggiare pre la città*...

Za sve nas u arhivima Kolanović je bio nenadmašan, što je zapravo bila naša fikcija, a on je bio drugačijega razmišljanja. Cijenio je naš rad. Upozoravao nas, podučavao, ali je bio spreman i primiti pouku. Govorio je više jezika. Talijanski je znao dosta dobro, ali mi je jednog dana rekao: »Nikako ne mogu zapamtiti što je u talijanskom *giugno*, a što *luglio*.« Nije ga bilo sram pitati. To je odlika velikih ljudi. Ne boje se da će im »pasti kruna s glave«.

Ja sam za njega govorio da je tenk. Ne pamtim da je netko od ravnatelja neopravdano bio odsutan s kolegija što smo ga imali nekoliko puta godišnje. Ne znam zašto je ispalo da su mene kolegice i kolege stavljali na začelje ogromnoga konferencijskog stola. Kolanović je bio na čelu, a jedanaestero ostalih oko stola. Kolanović je davao svoja mišljenja o pojedinim zadacima, a mi smo iznosili svoja mišljenja. Često nam je davao nemoguće rokove,

ali nije to bilo zlonamjerno. Kolega Miljenko Pandžić, zamjenik ravnatelja HDA-a, tako u svojim sjećanjima piše da je pokojni ravnatelj Stulli govorio djelatnicima: »Brže to, brže!«, a da je Kolanoviću znao reći: »Sporije, Kolanoviću, sporije!« Na jednoj nam je sjednici Kolanović zadao rok od godinu dana – ne sjećam se više o čemu se radilo. Znao sam da barem naš Arhiv to, ni slučajno, ne može obaviti. Bilo nas je malo i kadrovska struktura nije bila baš povoljna. Inače smo Kolanović i ja, naravno, bili »na ti«, ali ja sam mu pred drugima govorio »Vi« iz poštovanja prema njegovoj funkciji. Rekao sam: »Gospodine ravnatelju, to je nemoguće izvesti u tako kratkom roku, za to treba par godina!« Između njega i mene došlo je »do iskrenja«, a ostali su »mudro« šutjeli. Kada je sve završilo, kolege su me pohvalile i zahvalile mi, a ja sam rekao: »Drugi put ja ću šutjeti, a vi ćete govoriti.« Kada sam izašao iz dvorane, Kolanović mi je rekao: »Dođi k meni.« Mislilo sam: »Bit će oluje!« No ništa od toga! Počastio me kavom i prijateljski smo razgovarali. Takav je bio i prema drugima, barem nisam čuo drugačije komentare.

Prošle su dvije-tri godine i na jednom je kolegiju rekao otprilike ovo: »Dajmo, kolege, dovršimo to za godinu dana.« To je bio Kolanović, čovjek koji se znao korigirati i shvatio je da nemamo svi iste mogućnosti ni iznadprosječnu inteligenciju. Kako reče Pandžić: »Tebi je Bog dao puno talenata, a moraš shvatiti da smo ih mi dobili manje.«

Kolanović je bio kolerik, makar je u nekim stvarima bio i sangvinik, pa i melankolik, ali nikako flegmatik. Često je u komunikaciji s njim dolazilo do nesporazuma. Tako sam zajedno s njim, prof. Pravnoga fakulteta u Zagrebu Ivanom Beucem i ministricom kulture Vesnom Jurkić Girardi bio članom Povjerenstva za izradu novoga Zakona o arhivima. No povjerenstvo u ovom sastavu napravilo je jako malo jer je Kolanović napustio sjednicu, usprotivivši se, ne sjećam se više zbog čega, profesoru Beucu. Ovaj je ostao u čudu. Ne znam kako je na kraju sve završilo u svezi sa Zakonom, ali napominjem kako je upravo Kolanović održao govor pun pohvala o ovom, svima nama dragom čovjeku, na njegovu pogrebu. I ne samo to. Napisao je i objavio nekrolog.³⁵ I ovo je dio Kolanovićeve ljudskoga profila.

Sada malo smijeha: imali smo neku sjednicu u Splitu. Bilo je predviđeno da se sastanemo s vodećim ljudima splitske kulture, ali došlo je do problema. Kolanović je mislio da popodnevna sjednica traje duže, ali je toga popodneva bila jedna važna Hajdukova utakmica. Naravno, Splićani su inzistirali da sve bude gotovo do početka utakmice, a Kolanović o sportu nije pojma imao niti se bavio tako »prizemnim pitanjima«. Nakraju je Kolanović »izvukao deblji kraj«, ali ipak nije ostao sam. Znao je da meni Hajduk puno znači i da bih rado išao na utakmicu, ali sigurno mu je bilo drago što sam toga popodneva ostao s njime.

S njim sam i kolegicom Vidom Pavliček te profesorom Marijanom Rastićem bio članom Povjerenstva za arhivska zvanja (ne sjećam se tko je bio peti član). Neko smo vrijeme funkcionirali kao uigran tim, ali meni se činilo da su ostali članovi, ili barem njih troje, bili prestrogi, pa sam dao ostavku nakon što mi se činilo da je jedan kolega zakinut za izbor u zvanje. Naime, arhivsko zvanje višega arhivista i arhivskoga savjetnika nije samo priznanje, nego nosi i bolju plaću. Možda su Vida i Bepo tada bili u pravu, ali meni je i

³⁵ Josip KOLANOVIĆ, »In memoriam. I. Beuc«, *Bulletin*, god. 5, br. 1–2 (1994.), str. 97–98.

danas žao da kolega nije »prošao« i dobio zvanje savjetnika. No ništa se u našim odnosima nakon toga nije promijenilo.

Mislim da se Kolanović u dva navrata baš na mene naljutio.

U prvom slučaju bilo je pitanje mikrofilmiranja matičnih knjiga. Radilo se o zaštitnom mikrofilmiranju matičnih knjiga koje su se nalazile u arhivima. Budući da je to bilo negdje 1992./1993., u vrijeme Domovinskog rata, to se snimanje baš zbog toga i provodilo jer su u nekim područjima, koliko se sjećam, neke knjige bile otuđene. Bio sam protiv da se u tako nezgodnom vremenu knjige voze kroz Gorski kotar i nikako nisam ja htio preuzeti odgovornost u slučaju da knjige stradaju. On je inzistirao, a ja sam tražio da mi Ministarstvo to naredi. Mislim da do toga nije došlo, ali sam, ne znam na koji način i u velikom strahu, ipak na to pristao. Vozili smo ih u HDA, u Savsku ulicu, pok. Zvonko Juričić i ja u jednom kombiju. Ne sjećam se je li nas pratila policija, ali znam da je to bio običaj. Srećom, sve je dobro završilo.

Drugom je zgodom bilo pitanje prekrivanje krovova dviju zgrada DAPA-e. Bio je to velik zahvat i trebala su nam velika financijska sredstva. Kolanović je inzistirao da se sav novac usmjeri na arhive koji su stradali u Domovinskom ratu (Zadar, Dubrovnik, Osijek, Slavonski Brod). Ja sam, pak, inzistirao da se dio sredstava dodijeli i nama. Zamolio sam dipl. ing. Branka Orbanića da ide na krovove i da ih snimi. Na idućoj sjednici Kolegija pokazao sam njemu i ostalim ravnateljima album s fotografijama. Mislim da se i danas taj album čuva u DAPA-i. Rekao sam da nama nije naštetio rat nego »zub vremena«. Kada je čuo da su nam sredstva odobrena, rekao je da sam to sigurno obavio preko Vesne Jurkić Giradi, svoje kolegice s fakulteta, koja je tada bila ministrica. No ja nisam s njome o tome razgovarao jer to nije moj stil. Je li Vesna prepoznala našu situaciju i možda se u njoj probudio osjećaj Istranke, ne znam, ali sredstva je odobrila. Kada je kratko vrijeme nakon što su krovovi obnovljeni ravnatelj HDA-a Kolanović došao u naš arhiv, na ulaznim vratima naše upravne zgrade rekao mi je: »Jakove, dobro si ovo učinio.«

Iako je djelovao strogo, možda više prema sebi nego prema drugima, svakoga je znao saslušati i ohrabriti. Ja to također mogu posvjedočiti.

Ma koliko da smo se družili, nikada ni jednu riječ nije rekao ni protiv nadbiskupa Oblaka, kojega je jako cijenio, ni protiv Crkve kao takve. Nosio je »svoj križ« tiho i samozatajno. Ipak, da! Jednom mi se potužio. Sinu je predložio da bi ga on spremao za sakrament potvrde, a časna sestra malome je rekla da bi ga tata pogrešno naučio. Zanimljivo je da je kasnije postao članom župnoga vijeća i da su njegovi poznanici komentirali kako je konzervativniji od nekih svećenika.

U DAPA-i smo se susreli u dva navrata, kada je predstavio već spomenutu knjigu o Napoleonovoj upravi i, 2008. godine, kada se obilježavala 50. obljetnica Arhiva.

O Kolanoviću i našim susretima mogao bih napisati cijelu knjigu. No i ovo neka bude dovoljno. Svakako će njegovo djelo ostati trajno u hrvatskoj povijesti i posebno u arhivskoj struci.

Kada sam ga oko godinu dana prije smrti nazvao, pitao me tužnim glasom: »Jesu li i tebi rekli da sam postao zaboravljiv?« Odgovorio sam: »Pa svi mi zaboravljamo.« Kada sam ga, kratko nakon toga, nazvao, javila se supruga jer više nije bio u mogućnosti razgovarati. Saznavši za njegovu smrt u rodnom Zadru, nazvao sam njegovu suprugu, našu povjesničarku, prof. dr. sc. Nadu Kisić Kolanović, koja se za njega brinula za vrijeme njegove teške bolesti i izrazio joj duboku sućut. Nazvao sam je i pred nekoliko dana jer sam nekako osjećao da je red i nju obavijestiti o održavanju predavanja. Bilo joj je jako drago što ću danas govoriti o njemu.

Bila mi je čast i zadovoljstvo smatrati ga svojim prijateljem i time što je on takvim mene smatrao. Jer – to smo uvijek i bili.

Zahvaljujem na kraju svima onima koji su se odazvali mojoj molbi i poslali mi svoja sjećanja na velikoga čovjeka, Josipa Kolanovića. Trebam također naglasiti da mi je dio ovdje iznesenih sjećanja poslan u širem obliku, ali sam ih, zbog zadanoga mi vremena, morao kratiti.

Prirodno je da svi ljudi ne misle jednako, pa mi se čini uputnim ovdje spomenuti da je dvoje vrhunskih stručnjaka odbilo dati svoju izjavu, uz obrazloženje da nemaju što lijepo reći o njemu. Poštovao sam njihovu odluku.

Dužnost mi je i radost zahvaliti djelatnicima DAPA-e koji su mi u bilo čemu pomogli u izradi ovoga predavanja: dr. sc. Maji Milovan, koja mi je bila pri ruci u prebacivanju tekstova s mejlova na stik i na lektoriranju teksta, profesorici Anamariji Kurelić na pomoći oko slaganja teksta te dragom mladom kolegi diplomiranom informatičaru, Sebastijanu Legoviću, na trajnoj pomoći kada se pojave problemi s računalom i na izradi prezentacije za predavanje, a osobito ravnateljici DAPA-e, dipl. pravnici Mireli Mrak Kliman, na iskazanoj mi časti da održim ovo predavanje u svezi s mojim dragim prijateljem, dr. sc. Josipom Kolanovićem.

Svima vama, pak, koji ste ovo izlaganje strpljivo slušali i vama koji ćete ga čitati i tako upoznati život i rad jednoga blistavog uma, velika **HVALA!**

SAŽETAK

Sjećanja na prof. dr. sc. Josipa Kolanovića, djelatnika i ravnatelja Hrvatskoga državnog arhiva

Članak koji je nastao iz predavanja održanoga u Velikoj dvorani Državnoga arhiva u Pazinu prigodom *Međunarodnog dana arhiva* (9. lipnja 2022.), posvećen je preminulom povjesničaru i arhivistu dr. sc. Josipu Kolanoviću (Zadar, 6. ožujka 1938. – Zadar, 7. svibnja 2020.). Autor je članak podijelio u tri cjeline. U prvoj su opisani život i djelo pokojnoga prof. dr. sc. J. Kolanovića, a potom slijede dvije u kojima su objavljena sjećanja na njega. Autor, dakle, donosi sjećanja niza arhivista i povjesničara (Zvonimira Baričevića, Joze Ivanovića, Silvije Babić, Miljenka Pandžića, Tatjane Mušnjak, Ornate Tadin, Tajane Ujčić, Ante Gverića, Ivica Mataije, Marine Grgičević, Vide Pavliček, Nataše Bajić Žarko i Nevena Budaka), a potom i svoja osobna sjećanja o susretima, suradnji u profesionalnom radu te prijateljskim, a ne samo kolegijalnim odnosima s pok. Josipom Kolanovićem.

SUMMARY

Memories of Prof. Josip Kolanović, PhD employee and director of the Croatian State Archives

The article, which originated from a lecture held in the Great Hall of the State Archives in Pazin on the occasion of the *International Archives Day* (9 June 2022), is dedicated to the late historian and archivist, Prof. Josip Kolanović, PhD (Zadar, 6 March 1938 – Zadar, 7 May 2020). The author divided the article into three sections. The first section describes the life and work of the late Prof. Kolanović, while the following two sections introduce the memories of him. The author brings the memories of a number of archivists and historians (Zvonimir Baričević, Joza Ivanović, Silvija Babić, Miljenko Pandžić, Tatjana Mušnjak, Ornata Tadin, Tajana Ujčić, Ante Gverić, Ivica Mataija, Marina Grgičević, Vida Pavliček, Nataša Bajić Žarko and Neven Budak), also including his personal memories of meetings, cooperation in professional career and not just collegial but friendly relations with the late Josip Kolanović.

RIASSUNTO

Ricordi del Prof. Dott. Ric. Josip Kolanović, dipendente e direttore dell'Archivio di Stato croato

L'articolo, frutto della conferenza tenutasi nella Sala grande dell'Archivio di Stato di Pisino in occasione della *Giornata internazionale degli archivi* (il 09 giugno 2022), è dedicato allo storico e archivista scomparso, Dott. Ric. Josip Kolanović (Zara, 06 marzo 1938 – Zara, 07 maggio 2020). L'articolo è stato diviso dall'autore in tre parti. Nella prima parte sono descritte la vita e l'opera del defunto Prof. Dott. Ric. J. Kolanović, seguono poi le due parti nelle quali sono pubblicati i ricordi di lui. L'autore, infatti, riporta i ricordi di una serie di archivisti e storici (Zvonimir Baričević, Jozo Ivanović, Silvija Babić, Miljenko Pandžić, Tatjana Mušnjak, Ornata Tadin, Tajana Ujčić, Ante Gverić, Ivica Mataija, Marina Grgičević, Vida Pavliček, Nataša Bajić Žarko e Neven Budak), ai quali seguono i suoi ricordi personali legati agli incontri, alla collaborazione professionale e al rapporto d'amicizia e non solo professionale con il defunto Josip Kolanović.